

והרא"ש פירש שנקט פרת להוציא נהרות קטנים הגדלים אפילו בימי תשרי על ידי מעט מטר. ויש מפרשים לאידך גיסא: זרימת הפרת פוסקת במקומות מסוימים בסוף הקיץ בגלל החום ובליעת הקרקע [ובכלל ה'פרת' ארבעת הנהרות שבא"י] לכך אין לטבול בו אלא בימי תשרי אבל בשאר ימות השנה לא כי זרימתו נוצרת ע"י הגשמים והשלגים (עפ"י ראב"ד בבעלי הנפש ובהשגות הראב"ד פרה אדומה ו, י). ע"ע בסיכומים – פירוט שיטות הראשונים.

דף מא

'דדא ביה – כולא ביה. דלא דא ביה – מה ביה. דא קני – מה חסר. דא לא קני – מה קני. אין זה כפל דברים אלא שתי בחינות דעה הן; דעה המולדת לאדם בטבעו ודעה הנקנית מהחכמים והנבונים. ואין די לו לאדם בדעה הטבעית, ככתוב ואל בינתך אל תשען אלא צריך לקנות דעה, ואם אינו קונה הרי כל דבר אחר שקונה אינו כלום (עפ"י קרן אורה).

'כי הוה גמיר רבי תלת עשרי אפי הילכתא, אגמריה לרבי חייא שבעה מנהון... פירוש, היה יודע המשנה בי"ג פנים. כמו שהיא המשנה שסידר רבי והתוספתא שסידר רבי חייא שתי פנים, כך קבלה הוא בי"ג פנים שאינן שוין, ומתוך כך היה לימודו מרווח והיה צריך פלפול גדול ליישבן דלא ליקשו אהדדי כמו שמפלפלין ליישב מתני' וברייתא' (תורי"ד לעיל).

(ע"ב) 'היכי קתני, אילימא דרפואת נפש – בחנם, רפואת ממון – בשכר, ליתני הכי: 'מרפאהו בחנם אבל לא בשכר? אלא רפואת נפש – גופו, רפואת ממון – בהמתו. יש להעיר על פירוש הר"ן והרא"ש, שלפי ההוה-אמינא מדובר על מצב שנכסי חולה אסורים על הרופא, ובמסקנא להפך. והגמרא לא הזכירה שינוי זה.

אולם לפי מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשנה (לעיל לג.) שכשנוטל שכר אינו נחשב כעושה מצוה ולכן אסור במודר הנאה – הרי גם לפי האפשרות הראשונה מדובר כשהחולה אסור להנות מן הרופא. וכשמרפא בשכר יצא הדבר מכלל 'מצוה קעביד' ואסור לחולה להתרפא ממנו. אלא שהרמב"ם בהלכותיו חזר בו ממה שכתב בפרושו למשנה (עפ"י אור שמח נדרים ז, א).

'לא יאכל עמו מן האבוס שלפני הפועלים' אעפ"י שהוא כלי גדול יותר מן התמחוי והקערה (מאירי) ויש בו מאכל מרובה (פרא"ש).

*

'ששאלת – מפני מה אין אומרים ב'אתה גבור' מלביש ערומים ופוקח עיורים, כמו 'רופא חולים ומתיר אסורים? אל תתמה, דלא קאמרינן בתחית המתים אלא השקול כתחית המתים כדאמרינן (פ"ק דתענית ובפ' אין עומדין) גבי גשמים: 'מפני שהיא שקולה כתחית המתים קבעו לה במחיה המתים. 'סומך נופלים' ו'מתיר אסורים' – בנפילתם של ישראל ואסוריהם משתעי, שהקב"ה סומכם ועתיד להוציאם ולהתירם כדכתיב כו' ותחית המתים תלויה בגאולתם של

ישראל. ו'רופא חולים' – אמרינן בפרק אין בין המודר 'גדול נס שנעשה לחולה יותר מן הנס שנעשה לחנניה מישאל ועזריה. שמשון ב"ר אברהם (שו"ת מהר"ם בר' ברוך כרך ג, תריח).

*

חולי הגוף וחולי הנפש

'...דתרתי קאמר, רפואת הנפש ורפואת הגוף, דהא בהא תליא כמו שנאמר: הסלח לכל עונכי הרפא לכל תחלאיכי. דכל חליי הגוף של בני ישראל אינם במקרה כלל רק מקבילים ממש לחליי הנפש, כמפורש בתורה כמה פעמים, ומיד שמתרפא הנפש גם הגוף מתרפא' (ריש קונטרס תקנת השבים לר"צ הכהן).

וכזאת כתב רבי יוסף חיים בספרו בן יהוידע בפרוש הגמרא (מ.) 'ה' ישמרהו" – מיצר הרע, "ויחיהו" – מן היסורין.

והסרתי מחלה מקרבך. 'לכאורה צריך להבין תיבת 'מקרבך', היה לו לומר 'ממך' או 'מאתך'... כבאשר אנחנו זוכין לזה שהשם יתברך ישכון בתוכנו ובקרבנו, אזי בודאי נסתלק ונתבטל כל החולאים רעים, ואין שטן ואין פגע רע ואין שליטת שום דבר חיצוני בתוכנו ח"ו, כי כתיב 'לא יגורך רע' כו' וזהו והסרתי מחלה מקרבך – משום דבקרברך קדוש... או יאמר 'מקרבך' – היינו, שלא תצטרכו לבקש ולחקור אחרי הרופאים מומחים מאומות העולם, רק 'מקרבך' – רצה לומר, על דרך שאמרו חז"ל: מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים (אוהב ישראל – משפטים).

דף מב

דב ושמואל דאמרי תרוייהו: נכסים אלו עליך לפני שביעית – אין יורד לתוך שדהו ואינו אוכל מן הנוטות אע"פ שהגיע שביעית... אדם אוסר דבר שברשותו אפילו לכשיצא מרשותו. ואם תאמר, התינה דבר שהוא שלו לגמרי ורשאי שלא להפקירו לעולם, אבל שביעית שנעשה הפקר בעל כרחו [והרי הפירות מופקרים מאליהם לדעת המבי"ט ועוד פוסקים כדלהלן], אם כן הרי נראה שקנינו מוגבל לזמן, וכיצד יכול לאסור עתה את הפירות הגדלים בזמן שאינו שלוי? [ואילו היינו אומרים כסברא המובאת בר"ן לפי הסלקא-דעתין, שכיון שחל האיסור תו לא פקע, אפשר דניחא, שאף בכגון קנין לזמן מוגבל מ"מ לא פקע האיסור. ואעפ"כ באומר 'נכסי' מותר כי מראש לא נדר אלא לזמן. אך בר"ן משמע שסברא זו אינה קיימת למסקנא].

ושמא י"ל שאינו קנין לזמן אלא הפקעה בשנת השביעית, הלכך בשעת הנדר בכחו לאסור אף לאותו הזמן שיופקע ממנו. ואפילו אם ננקוט שאין לו בעלות מעיקרא על פירות שביעית העתידים ואין יכול לאסרם, מ"מ האילן שייך לו לעולם הלכך חל הנדר לאסור את הנאת האילן.

ובזה מובן גם כן מדוע נחשב כאוסר דבר שברשותו והלא הפירות שהנטו בשביעית לא היו בעולם מקודם לכן ובשעה שבאו לעולם אינם ברשותו לאסרם (ע' חזו"א שביעית יט, כא-כב; מעדני ארץ הו, ה) – אלא שהאיסור חל על האילן והרי הוא ישנו בעולם מקודם.

ולפי זה אם יאסור בנדר רק את הפירות, דינו כנודר בשביעית. וצ"ב.